

Kamień Pomorski

Kamień Pomorski słynie jako uzdrowisko, w którym leczy się schorzenia reumatyczne oraz choroby układu krążenia. Nie jest to jednak jedyny powód, dla którego warto odwiedzić to miasto. Drugi stanowi najstarszy zabytek miasta – katedra św. Jana Chrzciciela, której początki sięgają XII wieku.

Katedra św. Jana Chrzciciela w Kamieniu Pomorskim

Do otwartego morza z Kamienia Pomorskiego już niedaleko, zaledwie 10 km. Jednak sama miejscowość położona jest malowniczo nad Zalewem Kamieńskim. W porcie rozwija się zarówno rybołówstwo, jak też żeglarstwo, a od kilku lat też turystyka pasażerska.

Kuracjuszy przyciągają źródła solankowe i pokłady borowiny. Początek uzdrowiskowemu charakterowi Kamienia nadało odkrycie w 1876 roku solanki. Dziś jest to na Pomorzu Zachodnim

jedno z ważniejszych uzdrowisk, choć przyćmiewa go blask Międzyzdrojów.

Przyrodniczą atrakcją okolicy jest gładz narzutowy na **Wyspie Chrząszczewskiej** położonej na Zalewie. Znajduje się on na północnym krańcu wyspy i często zwany jest **Gładzem Królewskim** lub *Czarcim Kamieniem*. Według podań to właśnie jemu zawdzięcza swoją nazwę miasto. Na tym nie kończą się historie związane z kamieniem. Inna legenda głosi, że Bolesław Krzywousty, stojąc na gładzie przyjmował w 1121 roku defiladę floty pomorskiej. Niegdyś ten potężny różowy granit był jeszcze większy, jednak XIX-wieczni budowniczowie dróg docenili go jedynie jako materiał budowlany. Powoli uszczuplano jego rozmiary, aż trzykrotnie zmniejszając jego objętość. Trudno sobie dziś wyobrazić, jak musiał wcześniej wyglądać ten olbrzymi gładz. Obecnie ma 20 m obwodu, z czego jednak widoczny jest niewielki procent, ponieważ reszta zanurzona jest w wodach zalewu.

Najlepszy widok na katedrę

Na wstępie jako ciekawostkę dotyczącą prehistorii Kamienia można podać, że pierwsza wzmianka o osadnictwie na tym terenie pochodzi z antycznej mapy z lat 142–147 n.e. Jej autor – **Ptolemeusz** w okolicach dzisiejszego miasta zaznaczył miejscowość o nazwie Rugiom. W kolejnych wiekach był to gród i port należący do zachodniosłowiańskiego plemienia Wolinian. Lud ten długo się opierał najazdom Mieszka I i jego następców, a także Duńczykom. Ostatecznie w latach 20. XII stulecia Wolin zajęły wojska Bolesława Krzywoustego.

Samo panowanie „Polaków” na tym terenie nie trwało długo. Krzywousty w latach 1121–1122 uczynił swoim len-

nikiem Warcisława I, księcia plemiennego, którego uważa się za protoplastę rodu Gryfitów.

Mniej więcej w tym samym czasie **Oton z Bambergu**, na prośbę Krzywoustego, podjął misję chrystianizacyjną zakończoną chrztem Wolinian. W 1140 roku papież Innocenty II utworzył nową diecezję obejmującą Pomorze Zachodnie z biskupstwem w **Wolinie**. Pierwszym biskupem został dawny kapelan Bolesława Krzywoustego, Wojciech. W latach 1173, 1177 i 1184 Wolin był trzykrotnie niszczone przez Duńczyków. Ostatecznie zhołdowali oni w 1186 roku całe Pomorze Zachodnie. W XIII wieku obszar ten znalazł się pod zwierzchnością margrabiów brandenburskich, by pod koniec wieku ostatecznie się usamodzielnić.

XV-wieczne dekoracyjne szczyty nawy bocznej

Najazdy duńskie zdecydowały o przeniesieniu biskupstwa do Kamienia w **1175 roku**. Odtąd przez całe średniowiecze miasto było kościelną stolicą Pomorza. W XIV wieku rozwijające się miasto jako feudalne księstwo biskupie przystąpiło nawet do Hanzy.

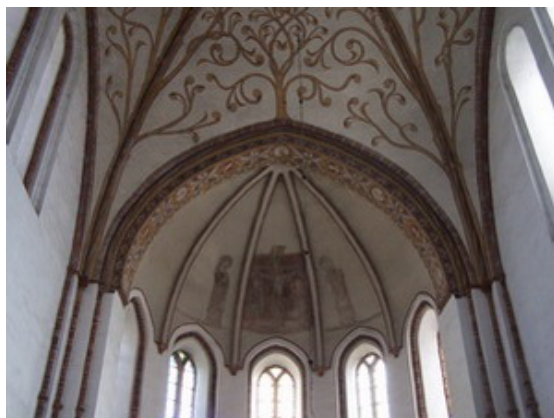

Wnętrze katedry

Katedra św. Jana Chrzciciela

Utworzenie biskupstwa w Kamieniu pociągnęło za sobą konieczność szybkiego wzniesienia **katedry**. Budowę rozpoczęto jeszcze pod koniec XII wieku, jednak trwała ona do XV stulecia. Trudno w to uwierzyć, ale na przestrzeni tych trzech wieków badacze wyróżnili aż sześć etapów wznoszenia, w większości widocznych po dziś dzień. Jest to najstarsza i najcenniejsza budowla

pobrzeża Bałtyku, ostatecznie o formie trójnawowej bazyliki z transeptem i kaplicą biskupią. Do wzniesienia kościoła z cegły założono specjalną cegielnię katedralną pod Kamieniem. Budowę rozpoczęto od absydy i pierwsze etapy skupiły się na prezbiterium i transepcie. Patrząc na prezbiterium, można odnaleźć wiele analogii do wielkich romańskich katedr niemieckich takich jak w Spirze czy Moguncji. Zachodnią część katedry, korpus nawowy i wirydarz zrealizowano po 1308 roku. Ostatni etap stanowiło założenie sklepień gwiaździstych, a także zewnętrzne dekoracje korpusu wykonane w XV wieku. Elewację nawy pokryły dekoracyjne szczyty, wypełnione rozetami i wimpergami z glazurowanej cegły nawiązujące do wykonywanych w tym czasie podobnych dekoracji przez Henryka Brunsberga np.: w Stargardzie Szczecińskim. Całą budowlę charakteryzuje starannie wykonana architektura i precyzja detali zdobiących elewacje portale, okna i sklepienia, wskazując na wykonawców wywodzących się ze znanych środowisk artystycznych.

Średniowieczna polichromia Ukrzyżowania w absydzie

Najmłodszym elementem katedry jest wieża przebudowana w XIX wieku na neogotycką, a następnie przekształcona jeszcze w latach 30. XX stulecia.

Wokół katedry stopniowo powstawały też domy kanoników – kanonie, potem również dwór biskupi i dom dziekana, tworząc rodzaj osiedla przykatedralnego, pierwotnie całego ogrodzonego murem.

Zacisze katedralne – wirydarz

Unikatowym rozwiązaniem na skalę polską jest niewielki **wirydarz** przylegający do ściany nawy bocznej kościoła. Tego typu rozwiązania były nieodłącznym elementem założeń klasztornych, często wręcz przewidzianym regułą średniowiecznych zakonów benedyktynów czy cystersów. Małych kameralnych ogrodów otoczonych krużgankami nie zakładano jednak przy katedrach, spotyka się je jedynie na terenie Niemiec, np. w Magdeburgu czy Lubece. Tym samym kamieński wirydarz jest przykładem najdalej wysuniętym na wschód Europy. W dawnych czasach przylegał on do siedziby kapituły i był miejscem kontemplacji. Dziś porasta go bujna ro-

ślinność, w centrum zaś stoi kamienna chrzcielnica, a okalające go krużganki kryją płyty nagrobne duchownych oraz przedstawicieli okolicznej szlachty.

Nad wschodnim krużgankiem nadbudowano w XIV wieku piętro z czterema salami przeznaczonymi na **skryptorium**, w którym kanonicy przepisywali księgi. Obecnie jest to **Muzeum Katedralne** zwane skarbcem, prowadzą do niego strome schody umieszczone wewnątrz muru. Poza ekspozycją prezentującą dzieła sztuki z terenu Pomorza Zachodniego, na ścianach pierwszej sali można dostrzec fragmenty średniowiecznych polichromii z przedstawieniami: Pokłonu Trzech Króli, Zwiastowania, Bożego Narodzenia i Ukrzyżowania. Turystom udostępniane są: jest wirydarz, skarbiec, a także wieża katedralna.

Najpiękniejsze organy barokowe

We wnętrzu katedry dominują przepiękne barokowe **organy** ufundowane w 1669 roku przez tytularnego biskupa kamieńskiego księcia pomorskiego **Ernesta Bogusława de Croya**. Jego wizerunek wraz herbem można zoba-

czyć pod prospektem organowym. Konstruktorami i budowniczym instrumentu byli: organomistrzowie Friedrich Breyer, Michael Bergiel oraz rzeźbiarze Martin Edelber i Johann Grundman.

Portret Ernesta Bogusława de Croya fundatora organów

W 1544 roku umarł ostatni katolicki biskup. W latach 1544–1648 świątynia była siedzibą biskupów luterańskich, a następnie w latach 1648–1812 luterańskiej kapituły. Ernest de Croy wielki fundator katedry był ostatnim luterańskim biskupem tytularnym diecezji kamieńskiej. Od 1812 do 1945 roku katedra pełniła funkcję kościoła parafialnego gminy unijno-ewangelickiej. Status katedry katolickiej odzyskała w 1972 roku.

W czasie II wojny światowej organy uległy uszkodzeniu, obecnie po renowacji składają się z 3300 piszczałek oraz 47 głosów i jak mówią znawcy są jednymi z najlepszych w Polsce. To właśnie te organy rozstawiły miasto. Od lat 60. co roku organizowany jest w murach katedry **Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej**. Ta naj-

wieksza w Kamieniu Pomorskim impreza kulturalna trwa przez całe lato i ściąga światowej sławy muzyków i wokalistów. W tym roku festiwal potrwa od 20.06 do 29.08. Na całość złoży się 11 koncertów odbywających się w każdy piątek.

Pałac biskupi

Choć organy przyćmiewają swoją urodą i rozmiarami, nie są jedynym godnym uwagi elementem wnętrza katedry. Zainteresowanie może budzić już sam romański i gotycki detal architektoniczny – dekoracje portali i wsporników w kaplicy biskupiej oraz portali w ramionach transeptu. Zgromadzone w kaplicy **ceramiczne rzeźby** przedstawiają zwierzęta oplecione wicią roślinną. Równie cenne są resztki polichromii z XIII i XIV wieku na skle-

pieniach prezbiterium (Ogród Edenu), absydy (Ukrzyżowanie), transeptu oraz w kaplicy biskupiej. Ze średniowiecznego wyposażenia zachował się także **ołtarz główny** przedstawiający Wniebowzięcie Matki Boskiej oraz sceny męczeństwa św. Jana Chrzciciela i św. Faustyny oraz kamienna chrzcielnica. Najcenniejszym dziełem rzeźby był krucyfiks mistyczny, obecnie eksponowany w Muzeum Narodowym w Szczecinie.

Ratusz podcieniowy na rynku

Z nowożytnego wyposażenia pochodzi krata lektorium z obrazami namalowanymi przez szczecińskiego malarza Heinricha Redtela. Po 1945 roku katedra stała się składowiskiem ołtarzy, rzeźb oraz obrazów przeniesionych z innych kościołów pomorskich np.: **ołtarza z Trzęsacza** (południowe ramię transeptu). W niedostępnych zwiedzającym podziemiach katedry spoczywają doczesne szczątki książąt zachodniopomorskich – Gryfitów i biskupów kamieńskich.

Budynkowi katedralnemu towarzyszą zabudowania zwane **pałacem biskupim**. Na przełomie XIV–XVII wieku

mieściła się tu kuria biskupia. Jest to doskonały przykład szczytów renesansowych na Pomorzu z charakterystycznymi przenikającymi się półkolami. Na ścianie zachodniej znajduje się malowniczy XVI-wieczny wykusz, a we wnętrzu jeszcze oryginalna klatka schodowa. W wakacje organizowane są tu wystawy sztuki w ramach **Dni Kultury Chrześcijańskiej Ottonia** (24.06–1.07.2008). Jak wskazuje nazwa ta cykliczna impreza upamiętnia biskupa Ottona, który ochrzcił mieszkańców Kamienia Pomorskiego.

Szczyt zachodni ratusza

Na rynku koniecznie trzeba obejrzeć **ratusz**. Budowano go etapami od schyłku XIII do połowy XVI wieku. Należy do typu ratuszy podcieniowych, jednak najciekawszym elementem architektury są

szczyty z bogatą dekoracją, zbliżoną do tych z pałacu biskupiego. Na rogu rynku stoi jedyna ryglowa kamieniczka z XVIII wieku, dziś restauracja Pod Muzami. Z rynku rozciąga się też wspaniała panorama na Zalew. Jednak dla upojenia się okolicznymi krajobrazami najlepiej udać się do **Baszty Piastowskiej**, punktu widokowego, z którego roztacza się najlepsza panorama na miasto, jego zabytki, zachowany układ urbanistyczny oraz Zalew Kamieński i Wyspę Chrząszczewską. Baszta wraz z bramą Wolińską są jednymi z najlepiej zachowanych elementów gotyckich murów obronnych. Dziś mieści się tu **Muzeum Kamieni** prezentujące zbiory minerałów, skamie-

niałości, a także eksponaty pochodzące z kosmosu. Na terenie miasta poza katedrą znajdują się jeszcze dwie świątynie: kościół parafialny Najświętszej Marii Panny, na starym mieście oraz gotycko–barokowy kościółek św. Mikołaja na wzgórzu Żalnik.

*Tekst: Ewa Perlińska;
zdjęcia: Ewa Perlińska, Dariusz Żyto*

Informacje praktyczne:

Kamień Pomorski położony jest ok. 90 km od Szczecina, na półwyspie wysuniętym w rozlewisko rzeki Dziwny, tworzącej Zalew Kamieński. Najłatwiej dojechać tu pociągiem lub autobusem ze Szczecina.

Muzeum Kamieni, Brama Wolińska ul. Słowackiego 1, czynne w sezonie wt. – nd. 10:00 – 18:00,
www.sokolowski-muzea.pl

TWOJA REKLAMA

w artykule
w przewodniku Ciekawe Miejsca.net

od 30 zł/6 mies.
od 45 zł/rok

więcej na podstronie
"reklama"